

Handläggare
Hillevi Andersson
Telefon: 08-508 25 244

Till
Socialnämnden
2021-03-23

Maja Bjarneby
Telefon: 08-508 25 207

Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap

Svar på remiss från kommunstyrelsen Dnr KS 2021/66

Förvaltningens förslag till beslut

1. Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap.
2. Beslutat justeras omedelbart.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

År 2019 fick en särskild utredare i uppdrag av regeringen att lämna förslag som innebär att godkänt prov i svenska och i grundläggande samhällskunskap ska vara ett krav för medborgarskap i Sverige. Utredningen har nu överlämnat sitt delbetänkande *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2) där ett antal krav presenteras som föreslås ställas på de individer som ansöker om svenskt medborgarskap. Syftet med kraven är att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget syfte och intention om att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle. Förvaltningen belyser dock en del aspekter på förslaget som är viktiga att beakta för att undvika att vissa grupper får minskad möjlighet att beviljas ett svenskt medborgarskap. Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden remitterat Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2) för besvarande.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 17 mars 2021. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 18 mars 2021.

Ärendet

Regeringen beslutade år 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som innebär att godkänt prov i svenska och i grundläggande samhällskunskap ska vara ett krav för medborgarskap i Sverige. Utredningen har nu överlämnat ett delbetänkande med namn *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2).

I befintlig lagstiftning beskrivs att ”en utlänning kan efter ansökan beviljas svenskt medborgarskap om han eller hon har

1. styrkt sin identitet,
2. fyllt arton år,
3. permanent uppehållstillstånd i Sverige,
4. hemvist här i landet
 - a) sedan två år i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare,
 - b) sedan fyra år i fråga om den som är statslös eller att bedöma som flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716),
 - c) sedan fem år i fråga om övriga utlänningar, och
5. haft och kan förväntas komma att ha ett hederligt levnadssätt.”

I betänkandet föreslås att det förutom dessa befintliga bestämmelser även ska införas krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att en individ ska kunna få svenskt medborgarskap.

Kunskaperna föreslås kunna visas på olika sätt, exempelvis genom godkänt resultat på ett särskilt framtaget prov i svenska och samhällskunskap – ett så kallat medborgarskapsprov. Det ska även vara möjligt att visa sina kunskaper på andra sätt.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025 och regleras genom lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap samt genom en

ny förordning kallad förordningen om medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap.

Syftet med kraven är att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle. Nedan följer en sammanfattning av utredningens förslag.

- Utredningen föreslår att det enligt lag ska ställas krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att förvärva svenskt medborgarskap **för den som är 16-66 år**.
- Utredningen föreslår att kunskaperna ska kunna visas genom **godkänt resultat på ett prov i svenska och samhällskunskap** för svenskt medborgarskap eller på annat sätt – exempelvis genom godkänt betyg från kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk från grund- eller gymnasieskolan.
- Utredningen föreslår att den som inte rimligen kan förväntas visa dessa kunskaper **ska kunna få dispens från kraven om det föreligger särskilda skäl**. Begreppet särskilda skäl föreslås omfatta väsentliga funktionsnedsättningar eller andra personliga förhållanden.
- Utredningen föreslår att **det ska tas fram ett särskilt prov för svenskt medborgarskap**. Provet ska genomföras digitalt och ska bestå av två delar: ett delprov i svenska och ett delprov i samhällskunskap. Den del av provet som avser samhällskunskap föreslås utgå ifrån en för ändamålet särskilt framtagen bok. Avgiften för att göra provet i svenska föreslås vara 2 000 kronor per provdeltagare medan provet i samhällskunskap föreslås kosta 500 kronor per provdeltagare. Den som är statslös och har fått flyktningförklaring eller resedokument från svensk myndighet föreslås inte behöva betala någon avgift.
- Ansvarsfördelningen föreslås se ut enligt följande: **Migrationsverket** handlägger medborgarskapsärenden som också kommer att innefatta en bedömning av om kunskapskravet är uppfyllt, alternativt en bedömning av om det föreligger särskilda skäl för att medge dispens från kravet. **Skolverket** föreslås ansvara för framtagandet av den bok som provet i samhällskunskap ska bygga på. Skolverket föreslås också ansvara för rättningen av

medborgarskapsprovet samt att kontinuerligt uppdatera och utveckla medborgarskapsprovet. Utredningen föreslår att **Universitets- och högskolerådet** har det övergripande ansvaret för medborgarskapsprovet och fattar beslut om medborgarskapsprovets resultat eller beslut om att en provdeltagare inte ska få ett resultat på provet på grund av fusk.

Jämställdhetsanalys

Mot bakgrund av regeringens jämställdhetsmål ska det vara en självklarhet att möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap ska vara lika för kvinnor och män. De kunskapskrav som föreslås för den som ansöker om svenskt medborgarskap är samma för kvinnor och män, men i verkligheten riskerar förslaget att få olika konsekvenser för kvinnor och män. Det framgår av den forskning som utredningen presenterar att införandet av ett språkrav generellt sett riskerar att innebära en större utmaning för kvinnor, vilket i sin tur riskerar att göra det svårare för kvinnor att bli medborgare i Sverige jämfört med män¹.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till förslagets syfte och intention om att stärka medborgarskapets status och att främja ett inkluderande samhälle. Kunskapskraven skulle kunna vara en bidragande faktor för att öka motivation till studier i svenska och samhällskunskap för personer som är nyanlända i Sverige och som önskar ha ett svenskt medborgarskap, vilket i sin tur skulle kunna vara bidragande till ökade möjligheter till etablering på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Det finns dock inte något stöd i forskningen för att ett högt ställt krav på språkkunskaper också leder till bättre integration. Vid ökade krav för medborgarskap visar forskning att efterfrågan på medborgarskap minskar, vilket kan innebära att färre kan komma att ansöka om svenskt medborgarskap.² Förvaltningen vill därmed belysa några aspekter på förslaget som är viktiga att beakta för att undvika att vissa grupper får minskad möjlighet till ett svenskt medborgarskap.

Inom ramen för utredningen konstateras att förutom ökade kostnader för staten bedöms även kommunernas kostnader för SFI-undervisning (svenska för invandrare) öka med anledning av förslaget om krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för

¹ Nordiska ministerrådet (2018). *Nyanlända kvinnors etablering – En komparativ studie av nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden i Norden och de etableringspolitiska insatserna*

² Rooth och Strömblad (2008). *Språk, krav och medborgarskap*. Underlagsrapport nr 14 till Globaliseringsrådet

medborgarskap. Det handlar framförallt om ett förväntat ökat antal deltagare, både personer som avser lära sig bättre svenska för att klara provet samt personer som avser klara kurs D för att inte behöva genomföra provet. Personer som är nyanlända i Sverige och som uppbär ekonomiskt bistånd, då de saknar arbete och egen försörjning, kan inom ramen för kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande studera SFI upp till kurs C. Högre kurser godkänns vanligtvis inte som en del i att stå till arbetsmarknadens förfogande. Efter avklarad kurs C förväntas den enskilde vara aktivt arbetssökande på heltid. Det finns möjlighet att på sin fritid (kvällar och helger) läsa SFI på högre nivå för de som önskar. Förvaltningen anser således att staden bör uppmuntra och informera nyanlända om deras möjlighet till att läsa SFI upptill D-nivå på sin fritid.

I dagsläget kostar en ansökan om svenskt medborgarskap 1 500 kronor. Enligt utredningens förslag kommer den som behöver göra hela medborgarskapsprovet att behöva betala 2 500 kronor bara för själva provet. Det är en betydande kostnad för individer med låg eller ingen inkomst. För den som behöver göra om provet en eller flera gånger blir kostnaden ännu högre. Förutom kostnaden för själva provet kan kostnader också uppstå för förlorad arbetsinkomst avseende den tid provdeltagarna behöver avsätta för att genomföra provet. Förvaltningen bedömer att personer som saknar egen inkomst och uppbär ekonomiskt bistånd eller personer som har låg inkomst kan tendera att i mindre grad ansöka om svenskt medborgarskap med anledning av svårigheter att bekosta avgiften. Detta kan leda till att grupper med svag ekonomi utesluts från de rättigheter som följer med ett medborgarskap, som till exempel rätten att rösta i riksdagsvalet.

För de allra flesta i Sverige är det svenska språket nyckeln till att bli delaktig i samhället och en nödvändig länk för att skapa förståelse människor emellan. Men förutsättningarna för att lära sig ett språk varierar från person till person och det kan finnas många skäl till att inte alla lyckas med språkinläringen. Dessa skäl ligger ofta utanför individens egen kontroll. Förvaltningen anser således att det är viktigt att ta hänsyn till individers olika förutsättningar för att lyckas med språkinläring. Det nuvarande förslaget medger att personer som inte kan förväntas visa de kunskaper som efterfrågas som ett krav för medborgarskap ska kunna få dispens om särskilda skäl föreligger. Förvaltningen anser det vara av stor betydelse att förslaget i denna del implementeras på ett adekvat sätt för att undvika att personer med till exempel funktionsnedsättningar utesluts från möjligheten att erhålla ett svenskt medborgarskap.

Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2)